



NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Olsztynie

LOL.410.002.01.2023



Bartłomiej Wasilewski
Wojewódzki Inspektor Ochrony Roślin
i Nasiennictwa w Olsztynie,
ul. Kołobrzaska 11A
10-444 Olsztyn

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KPK-KPO.441.100.2023 Zespołu Orzekającego Komisji
Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli
z dnia 19 lipca 2023 r.

P/23/070 Wprowadzanie do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Olsztynie, ul. Kołobrzaska 11 A, 10-444 Olsztyn (dalej: Inspektorat, WIORiN)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Bartłomiej Wasilewski, Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska i Nasiennictwa od dnia 1 lutego 2021 r. (dalej: Wojewódzki Inspektor) W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła Mariola Osińska - Zduniuk, p.o. Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska i Nasiennictwa, od 1 dnia stycznia 2020 r. do 31 stycznia 2021 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Prawidłowość i rzetelność realizacji zadań związanych z wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.
Okres objęty kontrolą	1 lipca 2020 - do dnia zakończenia czynności kontrolnych w jednostce, z uwzględnieniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli miały one związek z działaniami prowadzonymi w tym okresie (stan na 31 marca 2023 r.)
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Olsztynie
Kontrolerzy	1. Agnieszka Kielbik, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/7/2023 z dnia 5 stycznia 2023 r. 2. Bartosz Kościukiewicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LOL/8/2023 z dnia 5 stycznia 2023 r. 3. Anna Brewka, doradca techniczny, legitymacja służbowa nr 22224. 4. Andrzej Zyśk, doradca prawny, legitymacja służbowa nr 22212. (akta kontroli str.1-5)

¹ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W okresie objętym kontrolą WIORiN w głównej mierze prawidłowo realizował zadania w zakresie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” (dalej: NAWÓZ WE) i środków wspomagających uprawę roślin, wynikające z ustawy z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu³.

Po przejęciu ww. zadań od Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (dalej: IJHARS), zadania te ujęto w planie finansowym WIORiN, przypisano funkcjonującym w Inspektoracie komórkom organizacyjnym oraz uwzględniono w zakresach obowiązków pracowników.

W latach 2021-2022 Inspektorat spełnił minimalne wymagania określone przez Głównego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa (dalej: GIORiN) realizując zaplanowaną liczbę kontroli. Ponadto dokonał poboru próbek w ilości i rodzaju wynikającym z harmonogramów ich pobierania. We wszystkich objętych analizą przypadkach zlecił badania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin w laboratoriach zewnętrznych. W zleceniach uwzględnił badanie parametrów dotyczących wymagań jakościowych określonych w pozwoleniach oraz dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń wynikających z rozporządzenia⁴ Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (dalej: MRiRW). W przypadku sześciu NAWOZÓW WE zlecił badania deklarowanych przez producentów parametrów, uwzględniając także wymagania określone załącznikiem I do rozporządzenia (WE) nr 2003/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. w sprawie nawozów⁵ (dalej: rozporządzenia 2003/2003). Z uwagi na możliwości techniczne okęgowej stacji chemiczno – rolniczej, nie przeprowadzono jednak wymaganych badań środków wapnujących, a badania większości parametrów (57,3%) nie były akredytowane.

We wszystkich czterech przypadkach, w których w wyniku kontroli stwierdzono nieprawidłowości⁶ Wojewódzki Inspektor wszczął postępowania administracyjne, z czego dwa zakończyły się wydaniem zakazu wprowadzania do obrotu partii nawozu. Ponadto w każdym przypadku, w którym w wyniku kontroli stwierdzono, że nawozy nie spełniały wymagań jakościowych lub przekraczały dopuszczalne poziomy zanieczyszczeń, wezwał podmioty do wniesienia opłaty za przeprowadzenie czynności kontrolnych i badania laboratoryjne.

NIK zwraca jednak uwagę na wydłużający się proces eliminowania z obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, który obejmował m.in. przeprowadzenie dodatkowej kontroli, w związku z otrzymaniem negatywnych wyników badań. Ponadto postępowania administracyjne (trzy z czterech ogółem) przeprowadzone były z naruszeniem terminów załatwiania spraw określonych Kodeksem postępowania administracyjnego (dalej: Kpa)⁷.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2023 r. poz. 569. Zmiany w ustawie o nawozach i nawożeniu wprowadzone ustawą z dnia 7 maja 2020 roku o zmianie ustawy o nawozach i nawożeniu oraz ustawy o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1069), dalej: „ustawa o zmianie ustaw”.

⁴ Określonych w § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu (Dz. U. nr 119 poz. 765, ze zm.; dalej: rozporządzenie w sprawie wykonania ustawy o nawozach i nawożeniu).

⁵ Dz. U. UE.L 2003 poz. 304, s.1.

⁶ Dotyczących wprowadzających do obrotu mających siedzibę we właściwości Inspektoratu.

⁷ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. (Dz. U. z 2022 r. poz. 2000, ze zm.)

Stwierdzono także nieprawidłowości polegające m.in. na :

- nierzetelnym wywiązaniu się z obowiązku wierzyciela należności stanowiących dochód budżetu państwa dotyczących opłat za przeprowadzenie czynności kontrolnych i badań laboratoryjnych (jeden przypadek);
- nałożeniu mandatu karnego z naruszeniem ustawowych kompetencji (w jednym przypadku);
- nieprzestrzeganiu obowiązku zawiadomienia kontrolowanych podmiotów wprowadzających nawozy do obrotu o wszczęciu postępowania lub zamieszczenia w protokole z kontroli informacji o przesłankach odstąpienia od takiego zawiadomienia (cztery przypadki).

III. Opis stanu faktycznego

1.1. Zadania dotyczące nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów wynikające ze zmiany ustawy o nawozach i nawożeniu, ujęto w regulaminie organizacyjnym WIORiN od 28 stycznia 2021 r. Wśród zadań tych wyszczególniono m.in. prowadzenie kontroli wprowadzania do obrotu nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin, a także pobieranie w tym zakresie próbek do badań.

W strukturze organizacyjnej Inspektoratu wyodrębniono Dział Ochrony Roślin i Nawozów (dalej: DORiN), nad którym bezpośredni nadzór sprawowała Zastępca Wojewódzkiego Inspektora. W skład DORiN wchodziło sześć stanowisk pracy, w tym jedno do spraw nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Ponadto w strukturze WIORiN funkcjonowało również 15 oddziałów terenowych, których zadaniami było m.in. prowadzenie ww. kontroli i pobieranie próbek nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin.

W WIORiN (z uwzględnieniem oddziałów terenowych) zadaniami z zakresu kontroli i pobieraniem próbek nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin zajmowało się łącznie 114 osób w 2020 r., po 100 osób w 2021 i 2022 r. oraz 105 według stanu na dzień 31 stycznia 2023 r. Zadania te przypisano pracownikom w ich zakresach obowiązków.

W związku z przejęciem obowiązków wynikających z ww. zmiany ustawy o nawozach i nawożeniu, przeprowadzono jeden nabór nowych pracowników w 2020 r., siedem naborów w 2021 r. oraz 13 w 2022 r. W ich wyniku zatrudniono jedną osobę w 2020 r., trzy w 2021 r. oraz dziewięć w 2022 r.

(akta kontroli str. 6-71)

1.2. Zadania w zakresie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin, poczynszyszy od 2021 r. były ujmowane w planach pracy Inspektoratu (DORiN oraz oddziałów terenowych). Plany działania WIORiN sporządzano na podstawie otrzymanych od GIORiN wytycznych do planów pracy i harmonogramów poboru próbek do badań, a w oddziałach terenowych na podstawie wytycznych Wojewódzkiego Inspektora. W planie sporządzonym przez kierownika oddziału terenowego w Działdowie na 2021 r. nie uwzględniono ww. wytycznych (co opisano w punkcie 1 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).

Po przejęciu z dniem 1 lipca 2020 r. przez WIORiN zadań od Wojewódzkiego Inspektoratu Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych w Olsztynie (dalej: WIJHAR-S) nie zmieniono planu pracy w zakresie prowadzonych kontroli nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin. Wojewódzki Inspektor

wyjaśnił, że brak jego zmiany wynikał z przeprowadzenia przez WIJHAR-S wszystkich zaplanowanych na 2020 r. kontroli.

(akta kontroli str. 72-174)

1.3. W 2020 r. w WIORiN, w ramach systemu kontroli zarządczej, dokonano identyfikacji i oceny ryzyka związanego z nadzorem nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin. Zidentyfikowano ryzyko dotyczące zasobów ludzkich związane ze zbyt małą liczbą pracowników, którzy mieli realizować nowe zadania. W latach 2021-2022 ryzyko powyższe oszacowano jako małe, co wynikało z niewielkiej liczby kontroli (21) zaplanowanych w ww. zakresie⁸.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że w Inspektoracie przeprowadzono analizę ryzyka w stosunku do podmiotów wytwarzających nawozy i środki wspomagające uprawę. Analizę tę prowadzono w oparciu o pozwolenia MRiRW, dane zawarte w rejestrach podmiotów, informacje uzyskane z oddziałów WIORiN, dokumenty przekazane przez WIJHAR-S w Olsztynie. Szczególną uwagę zwrócono na podmioty, które odzyskują komunalne osady ściekowe i dokonują przerobu odpadów na nawozy i środki wspomagające uprawę roślin. Produkty te bowiem obarczone były znacznym ryzykiem w związku z możliwością wystąpienia w nich zanieczyszczeń biologicznych i metali ciężkich powodujących zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi, zwierząt i środowiska.

(akta kontroli str.175-213)

1.4. Przy planowaniu budżetu WIORiN na 2020 r. nie uwzględniono nowych zadań wynikających z ustawy o zmianie ustaw. W sierpniu 2021 r. Inspektor zwrócił się do Wojewody Warmińsko-Mazurskiego o zwiększenie przyznanych jednostce środków finansowych z przeznaczeniem ich m.in. na realizację ustawowych zadań, które zostały nałożone na WIORiN od 1 lipca 2020 r. na mocy ustawy o zmianie ustaw. Koszty tych zadań oszacowano na 40 tys. zł, wskazując m.in. że Inspektorat poniesie dodatkowe koszty związane z zaopatrzeniem pracowników wykonujących nowe zadania w niezbędne materiały, m.in. do pobierania próbek do badań laboratoryjnych. Wnioskowane środki zostały przyznane w kwocie wskazanej we wniosku i uwzględnione w planie finansowym po zmianach na 2021 r.

Zadania wynikające z ustawy o zmianie ustaw, ujmowano w planach finansowych WIORiN w układzie zadaniowym w działaniach pod nazwą nadzór nad wytwarzaniem, oceną i obrotem materiałem siewnym, a także nadzór nad zdrowiem roślin, obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin.

Wykonanie przez WIORiN wydatków z budżetu państwa w układzie zadaniowym funkcja: polityka rolna i leśna, zadanie: rozwój produkcji roślinnej i ochrona roślin uprawnych wyniosło 9 449,8 tys. zł w 2021 r., co stanowiło 100% planu po zmianach oraz 10 918 tys. zł w 2022 r., tj. 100 % planu po zmianach.

(akta kontroli str. 214-385)

2. W 2022 r. WIORiN zidentyfikował na terenie województwa warmińsko-mazurskiego 123 podmioty prowadzące działalność w zakresie produkcji i wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, w tym 28 producentów, importerów lub wprowadzających do obrotu oraz 95 punktów obrotu⁹.

Była p.o. kierownika DORiN wyjaśniła, że liczba ww. podmiotów została ustalona w 2022 r. w oparciu o analizę zapisów w Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności

⁸ Zatrudnianie pracowników w latach 2021-2022 opisano w punkcie 1.1. niniejszego Wystąpienia pokontrolnego.

⁹ Np. dystrybutorzy, hurtownicy, miejsca sprzedaży, upoważnieni przedstawiciele.

Gospodarczej o numerach PKD odpowiadających produkcji nawozów i produkcji nawozów azotowych oraz posiadanej przez WIORiN bazy podmiotów, które uzyskały pozwolenie MRiRW. Wyjaśniła także, że nie знаła liczby ww. podmiotów funkcjonujących w 2021 r. na terenie właściwości WIORiN. Kiedy obejmowała stanowisko¹⁰ w DORiN niektóre oddziały Inspektoratu nie miały informacji, że na terenie ich właściwości funkcjonowali producenci nawozów i środków wspomagających. Ponadto podała, że sprawozdanie przekazane do GIORiN za 2022 r. uwzględniało dane o liczbie podmiotów prowadzących działalność w zakresie produkcji i wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin znanych WIORiN, co miało służyć, w jej ocenie, przeprowadzeniu analizy podmiotów podlegających nadzorowi WIORiN.

Zgodnie z otrzymanymi z GIORiN harmonogramami pobierania próbek nawozów, NAWOZÓW WE oraz środków wspomagających uprawę roślin¹¹ (dalej: Harmonogram poboru próbek) w Inspektoracie zakładano ich pobór w minimalnej liczbie po 10 w 2021 r. i w 2022 r. (przy czym liczba podmiotów, które należało objąć kontrolą wynosiła po sześć w każdym z ww. lat).

W Harmonogramie poboru próbek na 2023 r. zakładano ich pobór w liczbie co najmniej 11 (w 70 podmiotach)¹². Harmonogram poboru próbek na 2023 r. zakładał także ich pobór w ramach kontroli interwencyjnych¹³. Wskazano w nim również, że maksymalny termin badania próbek winien wynieść 20 dni roboczych dla parametrów fizycznych i fizykochemicznych. Założono też, że jeżeli stacja posługuje się metodą nieakredytowaną, a wynik badań wykaże niezgodność, to kolejna okręgowa stacja chemiczno – rolnicza (dalej: OSCh-R) zweryfikuje wynik metodą akredytowaną, o ile będzie taką metodą dysponować.

W latach 2021-2022 inspektorzy WIORiN pobrali łącznie próbki 22 produktów¹⁴ (w tym dwóch dwukrotnie), spełniając tym samym minimalne wymagania określone w Harmonogramach pobierania próbek przekazanych na lata 2021-2022 przez GIORiN.

W latach 2021-2022 w Inspektoracie:

- Zaplanowano 20 kontroli po dziesięć w 2021 r. i w 2022 r. (w 2022 r. objęto nimi 8,1 % podmiotów znanych WIORiN).
- Przeprowadzono łącznie 31 kontroli, w tym 25 planowanych¹⁵ sześć interwencyjnych i problemowych. W latach 2021-2022 nie przeprowadzono re-kontroli¹⁶.
- Przeprowadzono po 12 kontroli¹⁷ nawozów i NAWOZÓW WE oraz siedem kontroli dotyczących środków wspomagających uprawę roślin. W wyniku sześciu z nich

¹⁰ W 2021 r.

¹¹ Tj. Harmonogram pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin na 2021 rok oraz Harmonogram pobierania próbek nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE”, środków wspomagających uprawę roślin oraz po 16 lipca 2022 r. produktów nawozowych UE na 2022 rok.

¹² Harmonogram pobierania próbek nawozów, środków wspomagających uprawę roślin, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz produktów nawozowych UE na 2023 r.

¹³ Pobranie 94 próbek dla całego PIORiN.

¹⁴ Nawozów, NAWOZÓW WE i środków ochrony roślin.

¹⁵ Kontrola o charakterze kontroli kompleksowej, w trakcie której należy sprawdzić wszystkie elementy danego typu kontroli.

¹⁶ Kontrola sprawdzająca wykonanie zaleceń pokontrolnych.

¹⁷ W tym cztery kontrole przeprowadzone zostały u wprowadzających do obrotu nawozy, u których w wyniku badań laboratoryjnych stwierdzono wystąpienie zanieczyszczeń lub nie spełnienie norm jakościowych.

(19,4% kontroli ogółem) stwierdzono nieprawidłowości¹⁸ (cztery kontrole nawozów, dwie kontrole NAWOZÓW WE). Stwierdzone naruszenia dotyczyły znakowania i etykietowania¹⁹, sposobu pakowania w przypadku nawozów pakowanych oraz niespełniania wymagań jakościowych oraz dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń. W czterech przypadkach²⁰, w których w wyniku przeprowadzonych badań nawozów, stwierdzono że nie są spełnione wymagania jakościowe lub zostały przekroczone dopuszczalne wartości zanieczyszczeń, w WIORiN wszczęto postępowanie administracyjne.

- Przeprowadzono trzy kontrole interwencyjne (wszystkie w 2022 r.) Objęto nimi wprowadzających do obrotu, u których, w wyniku badań laboratoryjnych nawozów, stwierdzono wystąpienie zanieczyszczeń lub nie spełnienie norm jakościowych.
- Pobrano ogółem 99 próbek końcowych laboratoryjnych, końcowych kontrolnych i końcowych dodatkowych²¹, 35 z nich zbadano²² (w dwóch przypadkach próbki końcowe kontrolne). W wyniku badań w przypadku sześciu (17,1 % zbadanych ogółem) stwierdzono niespełnianie wymagań jakościowych lub przekroczenie dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń.
- Wydano zalecenia pokontrolne – odnotowując je w protokołach z pięciu kontroli, w których stwierdzono nieprawidłowości.
- Wystawiono, w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, cztery mandaty na łączną kwotę 1800 zł (trzy mandaty na kwotę 500 zł, jeden - 300 zł). W jednym z tych przypadków WIORiN nałożył mandat karny za wykroczenie, mimo iż nie był podmiotem uprawnionym do jego wymierzania. W jednym przypadku, w którym na podstawie wyników badań pobranych w trakcie kontroli stwierdzono naruszenie obowiązujących przepisów, WIORiN nie ukarał sprawcy wykroczenia mandatem ani nie zastosował innych środków oddziaływania wychowawczego, o których mowa w art. 41 ustawy z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń²³ (co opisano w punkcie 2 i 3 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).
- Wydano dwie decyzje administracyjne zakazujące wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin²⁴ oraz jedną decyzję o umorzeniu postępowania administracyjnego. Od ww. decyzji nie wpłynęły odwołania. W badanym okresie nie wydano decyzji nakazujących wycofanie z obrotu nawozów lub środków wspomagających uprawę roślin oraz decyzji dotyczących opłat sankcyjnych.

Inspektorat w okresie objętym kontrolą przekazał do GIORiN sprawozdania dotyczące kontrolowanych podmiotów, liczby kontroli, skontrolowanych partii, pobranych próbek i nieprawidłowości z kontroli wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. W sprawozdaniach za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r. nie zawarto danych o wszystkich kontrolach i stwierdzonych nieprawidłowościach (co opisano w pkt 4 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).

(akta kontroli str. 386-801, 811-833, 892)

¹⁸ Informacje o stwierdzonych nieprawidłowościach odnotowano także w czterech protokołach kontroli interwencyjnych i problemowych (przeprowadzonych na skutek otrzymania wyników badań).

¹⁹ Oraz przechowywania nawozów.

²⁰ Jeden w wyniku badania próbek pobranych w 2021 r. oraz trzy w 2022 r.

²¹ Zgodnie z Harmonogramami poboru próbek w przypadku przekazania do badania próbek końcowych laboratoryjnych do dwóch laboratoriów przygotowywano odpowiednio taką samą liczbę próbek końcowych kontrolnych oraz końcowych dodatkowych.

²² Niezbadane próbki stanowiły próbki końcowe kontrolne i końcowe dodatkowe.

²³ Dz. U. z 2022 poz. 2151, ze zm.

²⁴ Na dzień 23 lutego 2023 r. jedno postępowanie było w toku.

3. Analiza 24 protokołów z przeprowadzonych kontroli²⁵ (spośród 31 protokołów z kontroli ogółem) wykazała m.in., że:

- W 19 przypadkach przed rozpoczęciem kontroli planowanych i problemowych, skutecznie zawiadomiono kontrolowany podmiot o zamiarze wszczęcia kontroli. W dwóch przypadkach czynności kontrolne przeprowadzono przed doręczeniem zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli (co opisano w punkcie 5 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości). W trzech przypadkach (kontrole interwencyjne) nie dokonano zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Inspektorzy WIORiN wyjaśnili, że kontrole te uzasadnione były bezpośrednim zagrożeniem życia, zdrowia lub bezpieczeństwa bądź ich przeprowadzenie było niezbędne dla przeciwdziałania popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia. W związku z tym na podstawie art. 48 ust. 11 pkt 2 i 6 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców²⁶ nie dokonano ww. zawiadomienia. W ww. protokołach nie umieszczono jednak uzasadnienia przyczyny braku takiego zawiadomienia (co opisano w punkcie 6 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).
- We wszystkich protokołach z kontroli podano dane kontrolerów i kontrolowanego, miejsce i czas trwania kontroli, podstawę prawną i zakres podjętych działań, opis stanu faktycznego i ustalonych nieprawidłowości. Wszystkie protokoły były podpisane przez osoby uczestniczące w czynnościach.
- W 14 protokołach podano informację o pobraniu próbek, w tym w 11 przypadkach wyniki badań pobranych próbek wykazały spełnienie wymagań, a w pozostałych trzech przypadkach wyniki badań niektórych parametrów wykazały ich niespełnienie lub przekroczenie dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń. Dotyczyło to dwóch kontroli przeprowadzonych przez oddział w Elku oraz jednej przeprowadzonej przez oddział w Giżycku. Badania wykazały przekroczenie dopuszczalnych zanieczyszczeń w zakresie żywych jaj pasożytów jelitowych i niespełnianie wymagań jakościowych w zakresie P₂O₅ – oddział w Elku, oraz niespełnianie wymagań jakościowych w zakresie MgO (0,2% św. m) i CaO (6,3% św. m) – oddział w Giżycku. W ww. przypadkach wszczęto postępowanie administracyjne.
- Nieprawidłowości odnotowano w sześciu protokołach²⁷, a dotyczyły one sposobu znakowania, informacji zamieszczonych na opakowaniach, sposobu przechowywania oraz niespełnianie wymagań jakościowych lub przekroczenie dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń. Zalecenia pokontrolne wydane w pięciu kontrolach dotyczyły umieszczania na opakowaniach informacji dotyczących identyfikacji nawozu, instrukcji stosowania i przechowywania, masy netto i okresu przydatności do stosowania oraz do wprowadzania do obrotu nawozów spełniających wymagania jakościowe wynikające z art. 10 pkt 6 ustawy o nawozach i nawożeniu.

Analiza 24 protokołów kontroli wykazała ponadto, że w postępowaniach kontrolnych nie korzystano z - przewidzianej w art. 56 Prawa przedsiębiorców - możliwości przerwania kontroli na czas niezbędny do przeprowadzenia badań. W trzech przypadkach po otrzymaniu sprawozdań z badań laboratoryjnych, w których stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych zanieczyszczeń lub niespełnianie norm jakościowych, inspektorzy WIORiN przeprowadzali kolejną kontrolę, w protokole z

²⁵ W tym: dziewięć dotyczących nawozów, osiem NAWOZÓW WE, trzy – środków wspomagający uprawę roślin. Analizą objęto cztery protokoły z kontroli interwencyjnych i problemowych, które przeprowadzono w związku ze stwierdzonymi badaniami laboratoryjnymi przekroczeniami wartości zanieczyszczeń lub niespełnieniem wymagań jakościowych.

²⁶ Dz. U. z 2023 r. poz. 221, ze zm.

²⁷ W jednym przypadku pismem z dnia 27 grudnia 2021 r. (znak DORiN.7123.7.16.2021) przekazano zgodnie z właściwością miejscową do Mazowieckiego Inspektora Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Warszawie.

której zamieszczono m.in. informację o stwierdzonej badaniami nieprawidłowości oraz zalecenia pokontrolne.

(akta kontroli str. 202-213, 501-890, 916-952, 965-971, 975-981, 989-994, 997-1021)

4. W okresie objętym kontrolą próbki nawozów i środków wspomagających właściwości gleby WIORiN przekazał do laboratoriów zewnętrznych. Przekazywane były one do laboratoriów OSCh-R, które zgodnie z § 6 pkt 1 porozumienia w sprawie współpracy w zakresie kontroli jakości nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin z dnia 8 września 2020 r.²⁸ (dalej: Porozumienie w zakresie kontroli jakości), wykonywały je nieodpłatnie.

W jednym przypadku próbkę do badania zbadano w laboratorium Sieci Badawczej Łukasiewicz – Instytut Nowych Syntezy Chemicznych w Puławach, które wykonało badania odpłatnie. Badaniem objęto wówczas NAWÓZ WE o wysokiej zawartości azotu na bazie azotanu amonu²⁹ w zakresie porowatości (retencji oleju)³⁰. Koszt ww. badania wyniósł 393,60 zł brutto.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że przekazanie nawozu do ww. Instytutu spowodowane było tym, że OSCh-R nie posiadały możliwości wykonania takiego badania.

Analiza 24 zleceń i sprawozdań z badania próbek nawozów, NAWOZÓW WE oraz środków wspomagających uprawę pobranych w kontrolach wytypowanych do badania, o których mowa w punkcie 3 niniejszego Wystąpienia pokontrolnego wykazała, że:

- Dziewięć próbek NAWOZÓW WE Inspektorat przekazał OSCh-R w Olsztynie wymienionej w obwieszczeniu Ministra Gospodarki z dnia 28 kwietnia 2014 r. w sprawie listy akredytowanych laboratoriów upoważnionych do wykonywania badań potwierdzających spełnianie przez nawozy oznaczone znakiem "NAWÓZ WE" wymagań określonych dla tych nawozów w odrębnych przepisach³¹ (dalej: Obwieszczenie w sprawie listy akredytowanych laboratoriów).
- 15 próbek nawozów i środków wspomagających uprawę roślin zlecono i zbadano we wskazanych w art. 30 ust. 2 pkt 3 litera b) ustawy o nawozach i nawożeniu, laboratoriach OSCh-R. Były to:
 - OSCh-R w Olsztynie - siedem próbek nawozów i środków wspomagających uprawę roślin w zakresie spełnienia norm jakościowych i zanieczyszczeń innych niż biologiczne;
 - OSCh-R w Warszawie - osiem próbek nawozów i środków wspomagających uprawę roślin na obecność żywych jaj pasożytów jelitowych *Ascaris* sp. *Trichuris* sp. *Toxocara* sp. i bakterii z rodzaju *Salmonella* (dalej: żywych jaj pasożytów jelitowych i *Salmonelli*).

Ponadto w przypadku badania jednego z nawozów organicznych WIORiN, na wniosek przedsiębiorcy³², przekazał próbkę końcową kontrolną do Instytutu Uprawy, Nawożenia i Gleboznawstwa - Państwowego Instytut Badawczego w Puławach (dalej: IUNG), tj. do jednostki innej niż OSCh-R wymieniona w art. 30 ust. 2 pkt 3 litera b) ustawy o nawozach i nawożeniu. Instytut ten był jednostką upoważnioną w zakresie badań biologicznych nawozów i środków

²⁸ Zawartego między GIORiN a Dyrektorem Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej.

²⁹ Azotan amonu 34 N.

³⁰ Wymaganie zgodności nawozu o wysokiej zawartości azotu na bazie azotanu amonu przewidywała przepisy sekcji I załącznika III do rozporządzenia 2003/2003.

³¹ M.P. poz. 357.

³² W związku z negatywnym sprawozdaniem z badań biologicznych.

wspomagających uprawę roślin wymienioną³³ w rozporządzeniu w sprawie wykonania ustawy o nawozach i nawożeniu. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że została ona skierowana do IUNG na wniosek przedsiębiorcy. Próbkę nie została jednak zbadana, ponieważ stosowana w IUNG procedura badawcza przewidywała możliwość przebadania próbki w terminie do 21 dni od dnia jej pobrania, tymczasem termin ten został przekroczony.

- Wszystkie próbki (końcowe laboratoryjne) zostały wysłane (dostarczone) do laboratorium w terminie do 4 dni od dnia ich pobrania.
 - W przypadku wszystkich 15 badanych próbek nawozów i środków wspomagających uprawę roślin zlecono badania:
 - wymagań jakościowych określonych dla tych produktów pozwoleniami MRiRW;
 - dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń, o których mowa w § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie wykonania ustawy o nawozach i nawożeniu, tj. chromu (Cr), kadmu (Cd), niklu (Ni), ołowiu (Pb), rtęci (Hg) oraz żywych jaj pasożytów jelitowych i Salmonelli.
 - W przypadku dziewięciu NAWOZÓW WE, zlecono badanie parametrów wynikających z deklaracji producenta, a w dwóch z tych przypadków³⁴ także badania wapnia i liczby zubożenia określonych w załączniku I do rozporządzenia (WE) nr 2003/2003. W przypadku nawozów wapniowych nie zlecono badań potwierdzających spełnienie wymagań minimalnych dla tego typu nawozów określonych w załączniku nr I do ww. rozporządzenia, tj. uziarnienia.
- Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że po konsultacjach z OSCh-R w Olsztynie ustalono, że stacja ta nie była w posiadaniu wymaganych do przeprowadzenia badania sit o odpowiednich wymiarach oczek.

Analiza dokumentacji 24 zleceń oraz sprawozdań z wyników badań wykazała ponadto, że zlecono ogółem badanie 112 parametrów nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających³⁵, w tym 16 dotyczyło zanieczyszczeń biologicznych, 96 - spełnienia wymagań jakościowych oraz zanieczyszczeń metalami³⁶.

Wszystkie badania na obecność żywych jaj pasożytów jelitowych i Salmonelli przeprowadzono w OSCh-R w Warszawie, która to nie posiadała akredytacji w zakresie ich badania.

W jednym z analizowanych przypadków wprowadzający do obrotu wnioś o przeprowadzenie badania parazytologiczno-bakteriologicznych nawozu produkowanego z osadów ściekowych³⁷ przez jednostkę upoważnioną zgodnie z rozporządzeniem w sprawie wykonywania ustawy o nawozach i nawożeniu. Powołując się na orzecznictwo sądów kwestionował uprawnienia OSCh-R w Warszawie do przeprowadzenia ww. badań. W ocenie producenta nie było bowiem dopuszczalne przyjmowanie wyników badań dokonanych przez inne laboratoria niż urzędowe.

Z wyjaśnień Wojewódzkiego Inspektora wynika, że było to zgodne z wytycznymi zawartymi w Procedurze pobierania próbek oraz Harmonogramach pobierania próbek na lata 2021-2022. Wskazał on, że zgodnie ww. z Harmonogramami w przypadku

³³ W § 4 pkt 3.

³⁴ OKE.7123.7.1.2021, OOS.7123.7.1.2022.

³⁵ W jednym przypadku, w związku z brakiem parametrów w deklaracji producenta dotyczącej formy tlenkowej lub pierwiastkowej, odstąpiono od badania frakcji CaCO₃ deklarowanej na opakowaniu.

³⁶ O których mowa w § 14 ust. 1 i 2 rozporządzenia w sprawie wykonania ustawy o nawozach i nawożeniu.

³⁷ Pismem z dnia 13 lipca 2022 r. Ponadto w dniu 11 stycznia 2022 r. na wniosek przedsiębiorcy skierowano do badania próbkę kontrolną końcową do badania w IUNG.

konieczności zbadania próbki końcowej kontrolnej, o ile było to możliwe próbkę należało przekazać do OSCh-R innej niż ta, która pierwotnie wykonywała badania w tym zakresie. Wojewódzki Inspektor wskazał, że spośród wszystkich OSCh-R tylko stacja w Warszawie wykonywała takie badania i nie było innej możliwości niż przesłanie próbki do ww. stacji.

Badania 96 parametrów dotyczących spełniania wymagań jakościowych oraz zanieczyszczeń zlecono OSCh-R w Olsztynie. Dla 41 z nich ww. stacja posiadała akredytację. Natomiast w przypadku pozostałych 55 (57,3% zbadanych) nie posiadała jej dla badanych parametrów lub stosowane metody nie obejmowały zakresu badawczego danego parametru.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że zgodnie z Harmonogramami pobierania próbek na lata 2021-2022 próbki nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin należało je przekazywać do właściwych miejscowo OSCh-R. Ponadto wyjaśnił, iż znacznym utrudnieniem i kosztem byłoby przekazywanie próbek tylko do stacji posiadających akredytację, gdyż próbki należałoby przesłać do kilku laboratoriów. Pobranie próbki w trzech powtórzeniach wraz ze sporządzeniem protokołu pobrania znacznie wydłużyłoby czas kontroli oraz zwiększyłoby koszty (koszty badania, przesyłek i opakowania).

W przypadku sześciu z 24 objętych analizą sprawozdań z badań próbek końcowych laboratoryjnych, wyniki wpłynęły do WIORiN w okresie krótszym niż 30 dni od dnia ich poboru. W pozostałych 18 przypadkach sprawozdania te wpłynęły po upływie od 19 do 63 dni od dnia ich poboru. W przypadku parametrów jakościowych i zanieczyszczeń metalami okres ten wyniósł od 19 do 63 dni od daty ich poboru, a w przypadku badania żywych jaj pasożytów jelitowych i Salmonelli³⁸ od 28 do 43 dni. Sprawozdania z badań, w których stwierdzono niespełnienie wymagań jakościowych określonych pozwoleniem MRIRW lub obecność żywych jaj pasożytów jelitowych oraz Salmonelli wpłynęły do WIORiN w terminie od 27 do 63 dni od dnia ich poboru.

W przekazanym do WIORiN Harmonogramie poboru próbek na 2023 r. wskazano, że ustalając termin wykonania badań Inspektorat powinien dążyć do jak najkrótszego czasu oczekiwania na wyniki. Dla parametrów fizycznych i fizykochemicznych, azotu, potasu, fosforu, tlenku wapnia i magnezu termin ten powinien wynosić 20 dni roboczych.

W 2023 r. w związku z przeprowadzeniem kontroli na zlecenie NIK Inspektorat zlecił badania nawozu organicznego i środka poprawiającego właściwości gleby. Sprawozdanie z badań na obecność żywych jaj pasożytów jelitowych i Salmonelli WIORiN otrzymał po 8 i 19 dniach. W przypadku badań zanieczyszczeń WIORiN otrzymał od OSCh-R informację o wykazaniu niespełnienia wymagań oraz o konieczności potwierdzenia prawidłowości badań w innej stacji. W związku z powyższym zwrócono się o wyrażenie zgody na zmianę terminu realizacji badania.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, iż WIORiN zlecając badania nawozów, NAWOZÓW WE nie miał wpływu na określenie czasu badań, bowiem Porozumienie między GIORiN a Dyrektorem Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w zakresie kontroli jakości nie określało czasu przeprowadzania badania próbek. OSCh-R same określały terminy na przebadania ww. próbek w ramach swoich możliwości.

W ocenie Wojewódzkiego Inspektora stosowane przez laboratoria procedury badawcze nie były ujednolicone, co rzutowało na jakość wykonywanych badań i brak ich porównywalności. Powołując się na badania na obecność jaj pasożytów jelitowych i Salmonelli, wskazał, że dla poszczególnych metod badawczych przyjmowane były

³⁸ W przypadku badania próbki końcowej kontrolnej okres ten wynosił 72 dni.

różne okresy wylęgania jaj (od 7 do 21 dni). Przyjęcie dla jednej z procedur³⁹ czasu 21 dni jako okresu wykonania badania powodowało, że nie było możliwości przebadania próbki końcowej kontrolnej przy założeniu badania pierwszej próbki w OSCh-R w Warszawie, w której badania prowadzone są przez dłuższy okres. W ocenie Inspektora Wojewódzkiego, zasadnym byłoby dopracowanie aspektu metodologicznego badań i jego ujednolicenie tak aby wyniki mogły być porównywalne niezależnie od laboratorium. Zapewni to obiektywność i wiarygodność przeprowadzonych badań urzędowych oraz laboratoriów uczestniczących w systemie nadzoru nad nawozami przede wszystkim w zakresie zanieczyszczeń biologicznych.

(akta kontroli str. 435-489, 543-890, 900-901, 1005, 1139-1142)

W związku z niniejszą kontrolą NIK zleciła⁴⁰ Wojewódzkiemu Inspektorowi przeprowadzenie kontroli doraźnych w spółkach wytwarzających nawóz oraz środek poprawiający właściwości gleby. W wyniku przeprowadzonych badań nie stwierdzono w produktach obecności żywych jaj pasożytów oraz Salmonelli. Stwierdzono natomiast w środku poprawiającym właściwości gleby ponad dwukrotne przekroczenie zawartości niklu (136 mg ww. metalu na kilogram suchej masy przy dopuszczalnych 60 mg). WIORiN objął ponadto badaniami spełnienie wymagań jakościowych określonych pozwoleniem MRiRW. W drugim nawozie stwierdzono niezgodność dotyczącą zawartości fosforu (1,67 % przy deklarowanym poziomie 2%).

(akta kontroli str. 834-890)

5. W okresie objętym kontrolą WIORiN nie zawiadamiał MRiRW o nieprawidłowościach będących wynikiem przeprowadzonych kontroli dotyczących nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił m.in. że brak było obowiązku prawnego przekazywania ww. Ministrowi informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach. Inspektoraty zobowiązane były procedurami wewnętrznymi do przekazywania informacji o stwierdzonych nieprawidłowościach do GIORiN. W ocenie Wojewódzkiego Inspektora przekazać te informacje mógł GIORiN.

WIORiN pismami z 17 czerwca 2022 r. oraz 28 lutego 2023 r.⁴¹ przekazał do GIORiN dane dotyczące dwóch ujawnionych⁴² nieprawidłowości dotyczących przekroczenia dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń biologicznych oraz o podjętych i zakończonych postępowaniach. Przekazano również dane o niespełnieniu przez jeden z nawozów organicznych wymagań jakościowych określonych w pozwoleniu. O wykryciu żywych jaj bakterii jelitowych oraz Salmonelli, tj. o tym że nawozy zagrażały zdrowiu ludzi lub zwierząt lub środowiska powiadomiono GIORiN po upływie 50 i 35 dni od dnia uprawomocnienia się decyzji o zakazie wprowadzania do obrotu nawozu. Zgodnie z punktem 9 Procedury przeprowadzania kontroli informacja taka powinna być przekazana niezwłocznie po uprawomocnieniu się decyzji.

Zastępca Wojewódzkiego Inspektora wyjaśniła, że związane to było z brakami kadrowymi i dużym nałożeniem obowiązków.

Z dokumentacji przekazanej przez Wojewódzkiego Inspektora wynika, że w stosunku do jednego z producentów nawozów działającego na obszarze właściwości WIORiN, w związku z przekazaniem takiej informacji, MRiRW wszczął⁴³ i prowadził postępowanie administracyjne w sprawie cofnięcia pozwolenia na wprowadzenie do go do obrotu.

³⁹ PB 101-wyd.IV-28.02.2022 r.

⁴⁰ Na podstawie art. 12 pkt 3 ustawy o NIK.

⁴¹ W trakcie czynności kontrolnych NIK.

⁴² Nawozy objęte postępowaniami DORiN.7140.15.1.2022 oraz DORiN.7140.15.2.2022.

⁴³ Postępowanie znak DHR.ns.810.61.2022.

(akta kontroli str.1234-1241, 1247, 1246-1268, 1270-1272, 1358)

6. We wszystkich (czterech) przypadkach⁴⁴, w których w wyniku przeprowadzonej kontroli stwierdzono, że nie zostały spełnione wymagania jakościowe lub stwierdzone zostały przekroczenia wartości zanieczyszczeń Wojewódzki Inspektor wszczął postępowania administracyjne. W ich wyniku (do dnia 31 stycznia 2023 r.) Wojewódzki Inspektor wydał dwie decyzje⁴⁵ zakazujące wprowadzenia do obrotu nawozu oraz jedną o umorzeniu postępowania⁴⁶.

Analiza dokumentacji ww. czterech postępowań wykazała m.in., że:

- Wszystkie postępowania dotyczyły nawozów produkowanych z osadów ściekowych, w tym dwa z nich dotyczyły tego samego nawozu.
- Postępowania wszczęto z urzędu i zawiadomiono o tym strony postępowania (art. 61 § 1 i 4 Kpa). W jednym przypadku wszczęto postępowanie w terminie 12 dni od dnia otrzymania wyniku badania próbki końcowej kontrolnej. Wszczęcie trzech nastąpiło od 35 do 69 dni od dnia otrzymania sprawozdania z badań. Zastępca Wojewódzkiego Inspektora wyjaśniła, że między datą uzyskania sprawozdania a wszczęcia postępowania dokonywane były dodatkowe ustalenia, tj. weryfikacja protokołów kontroli, protokołów pobrania prób z obowiązującymi procedurami, podjęcie kontroli problemowych, ukaranie producentów mandatami. Wskazała także, że w latach 2021-2022 borykano się z dużą rotacją i niedoborem pracowników, co rzutowało na sposób realizacji obowiązków przez DORiN, w tym m.in. na szybkość realizacji zadań.
- Zapewniono stronom czynny udział w postępowaniu, a przed wydaniem decyzji umożliwiono wypowiedzenie się co do zebranych dowodów i materiałów oraz zgłoszonych żądań (art. 10 § 1 Kpa).
- W postępowaniach wykorzystano protokoły kontroli wraz ze sprawozdaniami z przeprowadzonych badań laboratoryjnych.
- W jednym przypadku⁴⁷ postępowanie zakończono wydaniem decyzji po upływie 43 od dnia wszczęcia. Dwa postępowania zakończono po upływie 84 i 88 dni (co opisano w punkcie 7 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości). W czwartym przypadku postępowanie wszczęte dnia 8 grudnia 2022 r. nadal było w toku⁴⁸.
- Wydane decyzje zawierały określone w art. 107 § 1 Kpa elementy składowe, tj. oznaczenie organu administracji publicznej, oznaczenie strony lub stron, powołanie podstawy prawnej, rozstrzygnięcie, uzasadnienie faktyczne i prawne oraz pouczenie o prawie do wniesienia odwołania i do zrzeczenia się go i skutkach takiego zrzeczenia się.
- Wszystkim wydanym decyzjom nadano zgodnie z art. 31 ust. 2 ustawy o nawozach i nawożeniu rygor natychmiastowej wykonalności.

W przypadku jednego z nawozów organicznych, co do którego wydano decyzję o zakazie wprowadzenia do obrotu⁴⁹ WIOiRiN otrzymał od jego producenta informację⁵⁰, iż skontrolowana partia nawozu (93 t) nie została wprowadzona do

⁴⁴ Jeden w 2021 r. oraz trzy w 2022 r.

⁴⁵ Jedno postępowanie było w toku.

⁴⁶ DORiN.7140.15.2.2022.

⁴⁷ DORiN.7140.15.1.2022.

⁴⁸ Na dzień 17 lutego 2023 r.

⁴⁹ DORiN.7140.15.1.2022 z dnia 7 kwietnia 2022 r. w sprawie zakazu wprowadzania do obrotu nawozu organicznego, w związku ze stwierdzeniem w ww. nawozie żywych jaj pasożytów jelitowych.

⁵⁰ Pismo strony znak DG.432.09.2022.01 z dnia 4 marca 2022 r.

obrotu. Zgodnie z ww. informacją partia nawozu zawierająca żywe jaja pasożytów została zwrócona na linię technologiczną. Po ponownym kompostowaniu, wg oświadczenia strony, nawóz miał być ponownie przebadany. W dniu 13 lipca 2022 r. u producenta nawozu WIORiN rozpoczął ponowną kontrolę. Zgodnie z protokołem kontroli⁵¹ partia nawozu organicznego „została powiększona z powodu ponownego kompostowania. Wielkość partii oszacowano na ok 200 ton”⁵² i pobrano próbki. Decyzją z dnia 31 sierpnia 2022 r. na wniosek strony uchylono zakaz wprowadzenia do obrotu⁵³. W uzasadnieniu decyzji Wojewódzki Inspektor wskazał, że w wyniku ponownego kompostowania partia nawozu organicznego została powiększona do 200 t (z 93 t), tj. zmieniona i fizycznie już nie istniała. W dniu 8 września 2022 r. do WIORiN wpłynęły wyniki pobranych w dniu 13 lipca 2022 r. próbek, które ponownie wykazały niespełnienie wymagań. W związku z tym WIORiN ponownie dnia 8 grudnia 2022 r. wszczął drugie postępowanie administracyjne⁵⁴. W dniu 18 października 2022 r. wpłynęła informacja producenta, że nawóz został przewieziony na linię technologiczną. W trakcie kolejnej kontroli WIORiN, w dniu 24 października 2022 r.⁵⁵ ustalono, że „partia nienaruszona, kompletna od ostatniej kontroli znajdująca się w tym samym miejscu pod zadaszoną wiatą”. Postępowanie administracyjne w sprawie ww. nawozu do dnia 23 lutego 2023 r. nie zostało zakończone. W dniu 10 lutego 2023 r. Wojewódzki Inspektor poinformował NIK, iż przedsiębiorca został wezwany przez MRWiR do przedłożenia sprawozdania z badań próby nawozu. W zakresie badań na obecność żywych jaj pasożytów i Salmonelli próbę do badań pobrał uprawniony pracownik OSCh-R w Białymstoku. Wyniki nie wykazały obecności zanieczyszczeń. W zakresie spełniania norm jakościowych Wojewódzki Inspektor wskazał, iż nie można stwierdzić czy zostały spełnione wymagania. Próba została bowiem pobrana przez wprowadzającego do obrotu (bez określenia wielkości partii), a w badaniu na zawartość fosforu i potasu zastosowano metody badawcze dotyczące parametrów innych niż określone decyzją MRiRW.

W przypadku drugiego z nawozów, co do którego umorzono postępowanie⁵⁶, nawóz organiczny przekazano do zastosowania do nawożenia upraw. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił ponadto, że poinformowano WIOŚ, który jest właściwy w zakresie przepisów o opadach, o stwierdzonych nieprawidłowościach.

Odnosnie trzeciego z nawozów organicznych⁵⁷, Zastępca Wojewódzkiego Inspektora wyjaśniła, iż kierownik oddziału terenowego przyjęła od producenta telefoniczne wyjaśnienia, iż partia nawozu niespełniająca wymagań zostanie uzdatniona, wykonane zostaną badania sprawdzające parametry jakościowe. Zgodnie z wyjaśnieniami Wojewódzkiego Inspektora nawóz ten na dzień 14 kwietnia 2023 r. nadal był uzdatniany i stabilizowany aż do osiągnięcia wymaganych pozwoleniem parametrów.

Ponadto Inspektor Wojewódzki wyjaśnił, że podmioty wprowadzające do obrotu nawozy, w których stwierdzono nieprawidłowości zostały uwzględnione w 2023 r. przy planowaniu kontroli, podczas których monitoringowi podlegała będzie realizacja uprzednio wydanych zaleceń pokontrolnych.

⁵¹ Protokół kontroli nr 2/2022 r. (OEK.7123.7.2.2022).

⁵² Według zapisów tego samego protokołu kontroli wynosiła ona 200 t natomiast, na podstawie wymiarów pryzmy wskazanej w protokole kontroli i przyjętych założeń co do wagi partia miała masę około 118 ton.

⁵³ Decyzją DORiN.7140.15.1.2022.2 z dnia 31 sierpnia 2022 r.

⁵⁴ DORiN.7140.15.4.2022.

⁵⁵ Protokół kontroli nr 3/2022 r. (OEK.7123.7.3.2022).

⁵⁶ DORiN.7140.15.2.2022 z dnia 5 stycznia 2023 r.

⁵⁷ Postępowanie DORiN.7140.15.3.2022 dotyczące nawozu, co do którego w wyniku czynności kontrolnych stwierdzono niespełnienie wymagań jakościowych określonych pozwoleniem MRiRW i wydano dnia 9 stycznia 2023 r. decyzję o zakazie wprowadzenia do obrotu.

(akta kontroli str. 763-777, 811-833, 892-1040)

7. W okresie objętym kontrolą⁵⁸ Wojewódzki Inspektor nie wydawał decyzji określających opłaty sankcyjne, o których mowa w art. 37 ust. 1 ustawy o nawozach i nawożeniu.

(akta kontroli str.891)

8. W okresie od 1 lipca 2020 r. do 31 stycznia 2023 r. WIORiN nie upubliczniał danych o wydanych decyzjach, o których mowa w art. 31 ust. 1 ustawy o nawozach i nawożeniu. Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, iż ww. obowiązek nie został wyartykułowany w przepisach ww. ustawy.

W okresie objętym kontrolą WIORiN nie wycofał z rynku nawozów lub środków wspomagających uprawę roślin, które nie spełniały wymagań.

(akta kontroli str.891)

9. We wszystkich opisanych w punkcie 6 niniejszego Wystąpienia pokontrolnego przypadkach⁵⁹, Inspektor zgodnie z art. 38 ust. 1 ustawy o nawozach i nawożeniu⁶⁰ określił w wezwaniu do zapłaty wysokość opłat za przeprowadzenie czynności kontrolnych i badań laboratoryjnych.

Łączna kwota określonych z tego tytułu opłat wynosiła 2 998,44 zł w tym:

- na dzień 31 grudnia 2022 r. było to 1 273,75 zł,
- na dzień 31 stycznia 2023 r. - 1 724,69 zł.

Analiza wszystkich wydanych wezwań do zapłaty wykazała, że:

- Określone w wezwaniach opłaty za czynności kontrolne wynikały ze stawek określonych w § 1 pkt 1 litery a), b) i d) do rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 stycznia 2008 r. w sprawie określenia wysokości i sposobu uiszczania opłat za przeprowadzenie czynności kontrolnych i przeprowadzenie badań laboratoryjnych nawozów, nawozów oznaczonych znakiem "NAWÓZ WE" oraz środków wspomagających uprawę roślin (dalej: rozporządzenie w sprawie określenia opłat)⁶¹. W trzech z czterech badanych przypadków koszty wysłania próbki do badań stanowiły 100 % kosztów wysłania, natomiast w jednym przypadku nie uwzględniały kosztów wysłania jednej próbki (co opisano w punkcie 8 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).
- Stawki opłat za badania laboratoryjne wynikały z informacji przekazanej przez OSCh-R, które przeprowadziły badania. W jednym z wezwań WIORiN nie naliczył opłaty za jedno badanie (co opisano w punkcie 8 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).
- Wezwano podmioty, zgodnie z § 2 rozporządzenia w sprawie określenia opłat, do uiszczenia należności na konto urzędu skarbowego właściwego według siedziby podmiotu zobowiązanego.
- W wezwaniach określono termin zapłaty, tj. 14 dni od dnia jego doręczenia.

Dwa wezwania do zapłaty, zgodnie Procedurą przeprowadzania kontroli⁶² przesłano do wiadomości właściwego urzędu skarbowego. W dwóch przypadkach wezwań tych nie przekazano (co opisano w punkcie 9 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości).

⁵⁸ Wg stanu na dzień 16 lutego 2023 r.

⁵⁹ Jeden w 2021 r. oraz trzy w 2022 r.

⁶⁰ W brzmieniu obowiązującym do dnia 3 grudnia 2022 r.

⁶¹ Dz. U. nr 17 poz. 108, ze zm.

⁶² Ustawa o nawozach i nawożeniu nie regulowała ww. kwestii.

WIORiN nie dysponował informacjami⁶³, czy wezwani do uiszczenia ww. opłat uregulowali należności terminowo i we właściwej wysokości (co opisano w punkcie 10 sekcji Stwierdzone nieprawidłowości). O ww. informacje WIORiN wystąpił w związku z kontrolą NIK w dniu 17 lutego 2023 r.

NIK w trybie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK uzyskał⁶⁴ informację, iż nałożone ww. wezwaniami opłaty zostały uiszczone terminowo i w należytej wysokości.

(akta kontroli str.1041-1101)

10. W okresie objętym kontrolą do WIORiN nie wpłynęły skargi, wnioski, petycje oraz interwencje związane z nadzorem nad wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wprowadzających uprawy roślin.

(akta kontroli str.1102)

11. WIORiN pismem z dnia 9 lipca 2020 r., w związku przejęciem przez PIORiN kompetencji IJHAR-S w zakresie sprawowanego nadzoru nad wprowadzeniem do obrotu nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin, zwrócił się do WIJHAR-S o pomoc w zakresie przejęcia zadań i podzielenia się dotychczasowymi doświadczeniami. W wyniku tego w obu instytucjach wyznaczono osoby do bieżących kontaktów. Uzgodniono ponadto, że akta spraw zakończonych wydaniem decyzji administracyjnych dotyczących nawozów i środków wspomagających uprawę roślin zostaną przekazane fizycznie na wniosek WIORiN – w przypadkach wystąpienia strony o stwierdzenie nieważności decyzji. W związku z tym WIORiN nie otrzymał od WIJHARS akt postępowań dotyczących ww. decyzji, do czego zobowiązywał art. 5 ustawy o zmianie ustaw.

Zastępca Wojewódzkiego Inspektora⁶⁵, wyjaśniła, że zasady dotyczące ww. sposobu przekazywania akt zostały wypracowane między GIORiN oraz IJHARS. W ich wyniku przychylnie się do wniosku WIJHARS w Olsztynie. Wskazała, iż strony nie występowały z wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji. Ponadto Inspektorat dwukrotnie żądał przekazania dokumentacji przez WIJHARS i została ona udostępniona.

W dniu 14 lipca 2020 r. WIORiN otrzymał od WIJHARS dokumenty dotyczące realizacji zadań w zakresie nadzoru nad wprowadzaniem do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, tj.:

- wykaz kontroli za lata 2009-2020, w wyniku których wszczęto postępowania (wraz z podstawą prawną wydania decyzji, informacją o jej prawomocności);
- wykaz podmiotów wprowadzających do obrotu nawozy oraz środki wspomagające uprawę roślin z terenu województwa;
- wykaz dokumentacji dotyczącej analizy prawdopodobieństwa naruszenia prawa;
- kopię sprawozdań z realizacji zadań dotyczących produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego za I półrocze lat 2018-2020, w których zawarto informacje o liczbie przeprowadzonych kontroli, ilości pobranych próbek i stwierdzonych w wyniku badań laboratoryjnych nieprawidłowościach.

WIORiN przeprowadził analizę przekazanej dokumentacji i w jednym przypadku, w którym wskazano niezłażwioną sprawę podjął czynności wyjaśniające.

W ocenie Zastępcy Wojewódzkiego Inspektora przekazana przez WIJHARS dokumentacja nie była wystarczająca do przeprowadzenia pełnej analizy ryzyka

⁶³ Na dzień 17 lutego 2023 r.

⁶⁴ Pismami z 10 i 13 lutego 2023 r.

⁶⁵ W 2020 r. pełniąca obowiązki Inspektora Wojewódzkiego.

pozwalającej na wytypowanie podmiotów do kontroli. Na podstawie przekazanych wykazów i dokumentów nie można było wskazać przedsiębiorców, u których należało przeprowadzić kontrolę z uwagi na najwyższy poziom ryzyka. Z tego względu podjęto decyzję, iż określenie tego rodzaju podmiotów nastąpi po wdrożeniu Inspektoratu w zadania.

(akta kontroli str. 1102-1133)

Inspektorat otrzymał, zawarte przez GIORiN porozumienia o współpracy z:

- Dyrektorem Krajowej Stacji Chemiczno – Rolniczej⁶⁶, regulujące zasady wykonywania przez OSCh-R badań laboratoryjnych próbek nawozów i środków wspomagających uprawę roślin pobranych w toku kontroli przez organy PIORiN, współdziałania w przypadku wniesienia przez strony postępowań odwołania od decyzji administracyjnej oraz przekazywania na wniosek WIORiN informacji o wysokości opłat za przeprowadzone badania laboratoryjne;
- Głównym Inspektorem Sanitarnym (dalej: GIS) i Głównym Inspektorem Ochrony Środowiska (dalej: GIOŚ)⁶⁷ w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego. Na jego podstawie w planach działań, ustanowionych na dany rok na poziomie Głównych Inspektorów ujęto m.in. obowiązek przekazywania przez organy PIORiN organom IOŚ informacji o nieprawidłowościach związanych z wprowadzeniem do obrotu nawozów mających wpływ na stosowanie i przechowywanie nawozów. Opracowano także plan wspólnych kontroli w województwie, nie dotyczył on jednak nawozów i środków wspomagających uprawę roślin;
- Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej⁶⁸;
- Komendantem Głównym Policji⁶⁹ dotyczące współpracy przy czynnościach kontrolnych w przypadkach podejrzenia naruszenia przepisów m.in. w obszarze wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Porozumienie przewidywało także możliwość organizacji wspólnych szkoleń.

W związku z zawartymi przez GIORiN porozumieniami Inspektorat na szczeblu wojewódzkim zawarł również porozumienia z:

- Komendantem Wojewódzkim Policji w Olsztynie z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie współdziałania organów Policji z WIORiN na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego dotyczące w szczególności współpracy przy czynnościach kontrolnych, wymianie informacji organizowaniu wspólnych szkoleń;
- Wojewódzkim Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie z dnia 1 lutego 2023 r.

W okresie objętym kontrolą Inspektorat realizował współpracę, o której mowa w ww. porozumieniach⁷⁰ dotyczącą wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, w tym m.in.:

⁶⁶ Porozumienie w zakresie kontroli jakości.

⁶⁷ Porozumienie z dnia 22 grudnia 2020 r. w sprawie współdziałania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa oraz Inspekcji Ochrony Środowiska w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa produkcji pierwotnej żywności pochodzenia roślinnego (dalej: Porozumienie w zakresie bezpieczeństwa produkcji żywności).

⁶⁸ Porozumienie o współpracy z dnia 20 stycznia 2022 r.

⁶⁹ Porozumienie z dnia 24 stycznia 2022 r. w sprawie współdziałania Policji z PIORiN.

⁷⁰ W zakresie wprowadzania do obrotu nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.

- pracownicy WIORiN weszli w skład zespołu roboczego ds. realizacji planów działania na dany rok w ramach realizacji Porozumienia w zakresie bezpieczeństwa produkcji żywności;
- z okręgowymi stacjami chemiczno – rolniczymi, tj. przekazywał do ww. stacji próbki nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, a stacje przekazywały WIORiN sprawozdania z ww. badań oraz, na wniosek WIORiN, informacje o wysokości opłat za przeprowadzone badania laboratoryjne;
- przekazał WIOŚ informacje o nieprawidłowościach związanych z wprowadzeniem do obrotu nawozów⁷¹.

W okresie objętym kontrolą WIORiN nie przeprowadzał wspólnych kontroli w zakresie nawozów i środków wspomagających uprawę roślin z Inspekcją Ochrony Środowiska, Inspekcją Weterynaryjną (dalej: IW). Wojewódzki Inspektor oraz Zastępca Wojewódzkiego Inspektora odnośnie kontroli z IOŚ wskazali, że nie było wskazań zespołu roboczego do ich przeprowadzenia. Nie przeprowadzono kontroli z IW, bowiem na obszarze województwa brak było podmiotów produkujących nawozy zawierające uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego.

Z wyjaśnień Wojewódzkiego Inspektora wynika, iż w ramach akcji Silver Axe VII podejmowano działania z Krajową Administracją Skarbową (dalej: KAS) i Policją. Zastępca Wojewódzkiego Inspektora wyjaśniła, że w trakcie akcji Silver Axe dotyczącej środków ochrony roślin, na poziomie WIORiN podjęto decyzję, by sprawdzać czy sprzedawcy tych środków wprowadzają do obrotu nawozy i środki wspomagające uprawę roślin. W kontrolach tych nie stwierdzono takich produktów.

Wojewódzki Inspektor przekazał informacje o otrzymanej do służbowego wykorzystania korespondencji potwierdzającej współpracy WIORiN w Białymstoku oraz Podlaskiego Urzędu Celno-Skarbowego. Ponadto przedstawił korespondencję z Warmińsko – Mazurskim Oddziałem Straży Granicznej, Powiatowym Inspektorem Sanitarnym, Prezesem Zarządu Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, WIJHARS i WIOŚ skierowane do WIORiN w trakcie prowadzenia czynności kontrolnych NIK. Potwierdzały one współpracę z ww. podmiotami dotyczącą kontroli roślin i produktów roślinnych, przedmiotów wwożonych na obszar celny wspólnoty, uprawy rzepaku, kontroli fitosanitarnych i produktów rolno-spożywczych.

Wojewódzki Inspektor poinformował ponadto, że WIOŚ, w odpowiedzi na pismo WIORiN, zwrócił się w dniu 16 marca 2023 r. o przekazanie wykazu podmiotów wytwarzających NAWOZY WE oraz środków wspomagających uprawę z osadów ściekowych.

W okresie objętym kontrolą WIORiN nie otrzymał także od organów IOŚ i IW informacji dotyczących nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Nie podejmowano także wymiany informacji z KAS w zakresie importu ww. produktów. Inspektorat nie przeprowadzał także szkoleń w ww. zakresie dla instytucji zewnętrznych m.in. Policji, KAS.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, iż argumentem za nieprzeprowadzeniem szkoleń z Policją był brak podpisania porozumienia.

WIORiN przekazał WIOŚ pisemną informację o stwierdzonych nieprawidłowościach (w tym dotyczących stwierdzenia obecności żywych jaj pasożytów i Salmonelli) w stosunku do nawozów produkowanych z osadów ściekowych. Informacje te

⁷¹ Pismo DORIN.7140.15.1.2022 z dnia 21 marca 2022 r., DORIN.7140.15.4.2022 z dnia 10 lutego 2023 r. oraz DORIN.7123.7.1.2022 z dnia 5 maja 2022 r.

przekazano jednak po upływie od 38 do 155 dni od dnia otrzymania sprawozdania z urzędowych badań laboratoryjnych⁷².

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że nie zostały określone terminy na przekazanie ww. dokumentacji. W jego ocenie w dwóch przypadkach dotyczyły wymagań jakościowych oraz nie wiązały się ze stworzeniem zagrożenia dla życia i zdrowia ludzi lub szkodą dla środowiska.

(akta kontroli str.1134-1326, 1339-1351)

12. W WIORiN w latach 2021-2022 dla zadania „Nadzór nad zdrowiem roślin, obrotem i stosowaniem środków ochrony roślin” określono w rocznej perspektywie miernik, tj. stosunek liczby stwierdzonych nieprawidłowości do liczby przeprowadzonych badań i kontroli. W wyliczeniu do karty miernika uwzględniono także kontrole przeprowadzane u producentów, importerów i dystrybutorów nawozów i środków wspomagających uprawę roślin.

W Planach pracy DORiN na poszczególne lata określono w ramach zadania „nadzór nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, NAWOZÓW WE oraz środków wspomagających uprawę roślin”, zalecenia m.in. w zakresie kontroli kompleksowych, kontroli podmiotów u których w ostatnich latach stwierdzono nieprawidłowości, pobieranie próbek, współpracy z OSCh-R, IOŚ, Inspekcją Weterynaryjną, KAS. Dla kontroli oraz poboru próbek określono wskaźniki liczbowe.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, że monitoring realizacji celów i zadań prowadzony był na bieżąco i dotyczył realizacji planu pracy i aspektów merytorycznych. Z wyjaśnień wynika, iż corocznie za I i II półrocze przedkładana była informacja o realizacji planów i zadań z zakresu kontroli, w tym dotyczących kontroli nawozów, NAWOZÓW WE i środków wspomagających uprawę roślin.

W latach 2021-2022 nie planowano i nie przeprowadzono kontroli wewnętrznej w oddziałach terenowych i DORiN dotyczących wprowadzania do obrotu nawozów, NAWOZÓW WE, środków wspomagających uprawę. Na 2023 r. zaplanowano trzy takie kontrole w oddziałach terenowych.

Z wyjaśnień Inspektora Wojewódzkiego wynika, że nie przeprowadzono kontroli wewnętrznych ze względu na to, że prowadzono bieżące konsultacje. Ponadto zadania dotyczące ww. produktów stanowiły niewielki odsetek przeprowadzonych w Inspektoracie kontroli. Wskazał, iż w marcu 2023 r. przeprowadzono jedną z tych kontroli.

W trakcie czynności kontrolnych NIK, pismem z dnia 16 marca 2023 r.⁷³ Wojewódzki Inspektor wprowadził obowiązek prowadzenia sprawozdawczości wewnętrznej. Poleciał na bieżąco monitorować postęp czynności, aż do ostatecznego wykonania zaleceń wydanych w kontrolach przeprowadzanych w zakresie wprowadzania do obrotu nawozów, NAWOZÓW WE, środków wspomagających uprawę roślin oraz produktów nawozowych. Zobowiązał do przekazywania sprawozdawczości w ww. zakresie w terminach miesięcznych.

W latach 2020-2023 (stan na dzień 31 stycznia 2023 r.) nie przeprowadzono w WIORiN kontroli zewnętrznych lub audytów dotyczących realizacji zadań w zakresie nadzoru nad nawozami oraz środkami wspomagającymi uprawę roślin.

(akta kontroli str.185-189, 1327-1357)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

⁷² Pismami z dni 21 marca 2022 r. oraz 10 lutego 2023 r.

⁷³ Wl.1610.1.2023.

1. W planie pracy Oddziału WIORiN w Działdowie na 2021 r. nie ujęto kontroli w podmiocie, w którym wcześniej stwierdzono nieprawidłowości i który był wskazany do ujęcia w wytycznych Wojewódzkiego Inspektora.

Kierownik tego Oddziału wyjaśnił, że wynikało to z niedopatrzenia i oczywistej omyłki pisarskiej. Należy jednak wskazać, że kontrola w ww. przedsiębiorstwie, mimo nie ujęcia jej w planie pracy, została przeprowadzona w grudniu 2021 r.

(akta kontroli str.90-135)

2. W przypadku jednego podmiotu wprowadzającego do obrotu nawóz organiczny nie ukarano sprawcy wykroczenia, ani nie zastosowano innych środków oddziaływania wychowawczego, o których mowa w art. 41 Kodeksu wykroczeń, mimo iż w wyniku badań laboratoryjnych próbek pobranych w trakcie kontroli przeprowadzonej od 29 listopada do 1 grudnia 2021 r.⁷⁴ stwierdzono w tym nawozie obecność żywych jaj pasożytów jelitowych. Zgodnie z art. 41 pkt 1 litera b) ustawy o nawozach i nawożeniu, karze grzywny podlega ten, kto wprowadza do obrotu nawozy, w których zanieczyszczenia przekraczają dopuszczalne wartości zanieczyszczeń. Orzekanie w sprawach o wykroczenia następuje w trybie przepisów Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia.

Wojewódzki Inspektor wyjaśnił, iż postępowanie kontrolne dotyczące ww. nawozu było przedmiotem kontroli wewnętrznej. W stosunku do inspektorów wyciągnięto konsekwencje służbowe.

(akta kontroli str. 625-642, 811-833)

3. W dniu 22 kwietnia 2022 r. nałożono mandat karny w wysokości 300 zł w związku ze stwierdzonymi w trakcie kontroli OOO.7123.7.2.2022 nieprawidłowościami dotyczącymi przechowywania nawozu, mimo że nadzór nad ww. zadaniem nie leżał w kompetencji PIORIN. Zgodnie z art. 2 pkt 5a ustawy z dnia 13 lutego 2020 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa⁷⁵, Inspekcja ta wykonuje zadania związane z nadzorem nad wprowadzaniem do obrotu nawozów.

Kierownik oddziału WIORiN prowadzącego kontrolę wyjaśnił, że wynikało to z pomyłki.

(akta kontroli str. 526-539)

4. W sprawozdaniu ORiN 11a⁷⁶ i ORiN 11d⁷⁷ za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r. nie wykazano danych dotyczących kontroli znak OOO.7123.7.2.2022 z dnia 22 kwietnia 2022 r. W zestawieniu informacji o liczbie kontroli (część II sprawozdania ORiN 11a) nie uwzględniono ww. kontroli, a w zestawieniach o stwierdzonych nieprawidłowościach w odniesieniu do kontrolowanych produktów i w liczbach (cz. IV i V sprawozdania ORiN 11d) nie wykazano wynikających z niej zaleceń pokontrolnych oraz liczby i kwoty mandatu.

Pracownica merytoryczna sporządzająca sprawozdanie wyjaśniła, iż wynikało to z pomyłki. Przedłożyła także sporządzoną przez WIORiN korektę sprawozdania.

(akta kontroli str.387-400)

⁷⁴ Dokumentowanej protokołem OEK.7123.7.1.2021.

⁷⁵ Dz. U. z 2023 r. poz. 288, ze zm.

⁷⁶ Sprawozdanie ORiN 11a podmioty i kontrole z kontroli wprowadzania do obrotu nawozów, nawozów WE i środków wspomagających uprawę roślin oraz udostępniania produktów nawozowych UE za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r.

⁷⁷ Sprawozdanie ORiN 11d nieprawidłowości z kontroli wprowadzania do obrotu nawozów, nawozów WE i środków wspomagających uprawę roślin oraz udostępniania na rynku produktów nawozowych UE za okres od 1 stycznia do 31 grudnia 2022 r.

5. W dwóch przypadkach czynności kontrolne⁷⁸ przeprowadzono przed doręczeniem wprowadzającemu do obrotu nawozy zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Dotyczyło to:

- Przeprowadzonych w dniu 18 marca 2022 r. oględzin magazynu, w którym znajdowały się nawozy, mimo iż zawiadomienie o zamiarze wszczęcia kontroli skutecznie doręczono w dniu 24 marca 2022 r. Należy zaznaczyć, że obecna w trakcie czynności kontrolnych osoba nie posiadała upoważnienia do reprezentowania przedsiębiorcy.
- Przeprowadzonych w dniach 24-25 października 2022 r. czynności kontrolnych w związku ze stwierdzonym badaniem niespełnienia przez nawóz organiczny wymagań jakościowych określonych pozwoleniem MRRW. Przed ich rozpoczęciem nie dokonano zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli, a w protokole kontroli wskazano zawiadomienie o zamiarze wszczęcia poprzednio prowadzonej, już zamkniętej protokołem, kontroli z dnia 15 lipca 2022 r.

Było to niezgodne z art. 48 ust. 2 i 5 Prawa przedsiębiorców, zgodnie z którym kontrolę wszczyna się nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Oględziny mogą być wykonywane przed upływem terminu 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli.

Kierownik Oddziału WIORiN przeprowadzający kontrolę wyjaśnił, iż pierwotnie upoważnienie doręczono niewłaściwej osobie. W dniu 17 marca 2022 r. wysłano więc powtórnie zawiadomienie o zamiarze przeprowadzenia kontroli.

Pracownicy dokonujący kontroli podmiotu wprowadzającego do obrotu nawóz organiczny udzielili wyjaśnień, iż informowali wprowadzającego telefonicznie. NIK zwraca uwagę, że ww. art. 48 Prawa przedsiębiorców nie przewiduje możliwości telefonicznego zawiadamiania o zamiarze wszczęcia kontroli.

Wojewódzki Inspektor, w odpowiedzi na pytanie dotyczące przyczyn braku zawiadomienia wskazał, że ww. postępowanie pracowników było przedmiotem kontroli wewnętrznej. W stosunku do inspektorów wyciągnięto konsekwencje służbowe.

(akta kontroli str.508-539, 811-833, 997-1021)

6. W trzech protokołach kontroli interwencyjnych⁷⁹ nie wskazano przyczyn braku zawiadomienia przedsiębiorcy o zamiarze wszczęcia kontroli, co było niezgodne z art. 48 ust. 10 Prawa przedsiębiorców.

Inspektorzy WIORiN wyjaśnili, że w protokołach omyłkowo nie wskazano stosownej informacji.

(akta kontroli str.936-952, 965-971,975-981,989-994)

7. Trzech postępowań administracyjnych⁸⁰ nie zakończono w terminie określonym w art. 35 § 3 Kpa. Zgodnie z ww. przepisem sprawy należy załatwić w ciągu miesiąca, a sprawy szczególnie skomplikowane nie później niż w ciągu dwóch miesięcy od dnia wszczęcia postępowania. W dwóch z tych postępowań decyzje wydano 84 i 88 dni od dnia ich wszczęcia. W jednym przypadku mimo upływu 71 dni od dnia wszczęcia (według stanu na dzień 17 lutego 2023 r.), postępowania nie zakończono. W ww. przypadkach nie zawiadomiono stron postępowania o niezakończonym w terminie, mimo iż zgodnie z art. 36 § 1 Kpa o każdym

⁷⁸ Dokumentowane protokołem kontroli OOL.7123.7.2.2022 oraz OEK.7123.7.3.2022.

⁷⁹ Nr: 2/2022 (OOL.7123.8.1.2022.2) z dnia 25 sierpnia 2022 r., 3/2022 (OOL.7123.8.1.2022.3) z dnia 16 września 2022 r., 2/2022 (OGI.7123.7.2.2022) z dnia 15 września 2022 r.

⁸⁰ DORiN.7140.15.2.2022, DORiN.7140.15.3.2022, DORiN.7140.15.4.2022.

przypadku niezakończania sprawy w terminie organ administracji publicznej jest obowiązany zawiadomić strony, podając przyczyny zwłoki, wskazując nowy termin zakończenia sprawy oraz pouczając o prawie do wniesienia pociągnięcia.

Z wyjaśnień Zastępcy Wojewódzkiego Inspektora wynika, iż związane było to z brakami kadrowymi. Wskazała ona m.in. na rotację kadry i niedobory pracowników w DORiN, w którym prowadzono ww. postępowania.

(akta kontroli str. 892, 916-1031)

8. W wezwaniu do zapłaty za przeprowadzenie czynności kontrolnych i przeprowadzenie badań znak DORiN.7140.15.1.2022 kwotę opłaty określono niezgodnie z § 1 pkt 1 litera e) i pkt 2 rozporządzenia w sprawie naliczania opłat. WIORiN ustalił bowiem i określił koszt wysłania⁸¹ jednej próbki do badań oraz jednego badania laboratoryjnego nie uwzględnił jednak kosztów wysłania oraz badań przeprowadzonych przez OSCh-R w Warszawie drugiego z badań.

Z wyjaśnień Zastępcy Wojewódzkiego Inspektora wynika, że WIORiN zwrócił się do OSCh-R w Warszawie z wnioskiem o podanie kosztów całkowitych. We wniosku nie podano numeru sprawozdań dotyczących badania nawozu. Nie знаła ona powodów dla których stacja ta naliczyła koszty za jedno badanie.

(akta kontroli str.1044-1057, 1060-1063)

9. W dwóch przypadkach⁸² nie wywiązano się z obowiązku przekazania wezwań do uiszczenia opłat za przeprowadzenie czynności kontrolnych i przeprowadzenie badań laboratoryjnych do wiadomości właściwego miejscowo urzędu skarbowego. Wezwania wystawione 8 i 23 grudnia 2023 r. do dnia kontroli NIK tj. do 7 marca 2023 r. nie zostały przesłane do właściwego urzędu skarbowego, mimo iż zgodnie z pkt VIII.10 Procedury przeprowadzenia kontroli Wojewódzki Inspektor winien przekazać takie wezwania.

Zastępca Wojewódzkiego Inspektora wyjaśnił, że było to prawdopodobnie wynikiem problemów technicznych z konfiguracją poczty elektronicznej.

(akta kontroli str. 1044-1063, 1075-1080, 1082-1083)

10. Do 17 lutego 2023 r. (tj. w trakcie kontroli NIK), nie podjęto wynikających z punktu VIII.10 Procedury przeprowadzania kontroli, działań zmierzających do uzyskania potwierdzenia wniesienia opłaty za przeprowadzenie czynności kontrolnych i przeprowadzenie badań laboratoryjnych nawozów (DORiN.7140.15.1.2022), mimo iż upłynęło 227 dni od dnia, w którym upłynął termin płatności należności. Nie skorzystano również z możliwości uzyskania takich informacji od urzędów skarbowych. O ww. informację wystąpiono bowiem do urzędów skarbowych dopiero w związku z kontrolą NIK.

Zastępca Wojewódzkiego Inspektora wyjaśniła, że zapis w procedurze dotyczący egzekwowania potwierdzeń wpłat nie ma podstawy prawnej, aby organ żądał przedstawienia takiego potwierdzenia. Wskazała ponadto, że przyczyną takiego stanu były braki kadrowe, co w znacznym stopniu wpływa na szybkość realizacji zadań. Dodała ponadto, że po unaocznieniu odstępstw od zasad przewidzianych w procedurze podjęto decyzje o konieczności wdrożenia właściwych zasad.

⁸¹ Kwota 16,60 zł.

⁸² Wezwania DORiN.7140.15.2.2022 oraz DORiN.7140.15.4.2022.

NIK zauważa, jednak iż WIORiN jest w świetle przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁸³ wierzycielem ww. należności i powinien sprawdzić, czy ww. należność uiszczone.

(akta kontroli str.1044, 1058-1065, 1093-1101)

IV. Uwagi i wnioski

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag. W związku z usunięciem w trakcie czynności kontrolnych nieprawidłowości dotyczących sporządzonego sprawozdania, nowelizacji ustawy o nawozach i nawożeniu dotyczącej kar grzywny oraz przeprowadzenia kontroli nieuwzględnionej w planie pracy nie formułuje również wniosków w tym zakresie. W związku z pozostałymi stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Prowadzenie czynności kontrolnych po dokonaniu zawiadomienia przedsiębiorców o zamiarze wszczęcia kontroli, a przypadku wystąpienia przesłanki zwalniającej z obowiązku zawiadomienia wskazywanie jej w protokole kontroli.
2. Niezwłoczne załatwianie postępowań administracyjnych dotyczących stwierdzonych nieprawidłowości związanych z niespełnieniem przez nawozy norm jakościowych oraz przekroczeniem poziomu zanieczyszczeń, w tym wydawanie decyzji zakazujących wprowadzenia, a w przypadku niezakończonych postępowań w terminach określonych w Kpa zawiadamianie stron o przedłużeniu postępowania.
3. Pobieranie opłat za badania laboratoryjne i czynności kontrolne zgodnie z uregulowaniami rozporządzenia w sprawie opłat.
4. Przekazywanie wezwań do zapłaty za badania laboratoryjne i czynności kontrolne właściwym naczelnikom urzędów skarbowych zgodnie z Procedurą kontroli.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Olsztynie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

⁸³ Dz. U. z 2022 r. poz. 479, ze zm.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Olsztyn, 10 maja 2023 r.

Kontroler
Agnieszka Kiełbik
starszy inspektor kontroli państwowej

/-/

.....
podpis

Dyrektor Delegatury
Najwyższej Izby Kontroli
z up.
Piotr Wanic
Wicedyrektor

/-/

.....
podpis

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym
dokonał:
Dyrektor Delegatury Najwyższej Izby
Kontroli w Olsztynie
z up.
Piotr Wanic
Wicedyrektor

Piotr Wanic

.....
podpis